

עמ' שלו) שהאריך בזה, וגם הרשב"א האריך בזה בכמה תשובות, ואכמ"ל).

וידוע ומקובל שאמרו כמה מגדולי וצדיקי הדור זי"ע שבשואה האיומה נתגשם העולם מאד, ובדור שאחרי השואה הכל נעשה גשמי יותר, הרבה יותר מירידת הדורות, ולכן יותר לא יהיו גילויים אמיתיים שיעוררו לתשובה על ידי הוצאת דיבוקים רח"ל כמו שהיו בשנים שלפני השואה, [ונכמו שהעידו עדי ראייה שנוכחו במעמד הנשגב כשהגה"ק ר' אלחנן ווסרמן הי"ד עם עוד תשעה תלמידי חכמים הוציאו דיבוק בשליחות רבם מרן החפץ חיים זי"ע, ולפני שהוציאו אותו גילה הדיבוק את פשעו של האיש שנכנס לתוכו, ואת פשעיהם של הרבה אנשים מהנוכחים שם סביב, ומאידך האריך הדיבוק בשבחיו של החפץ חיים ואמר שבשמים הוא נחשב כמו 'תנא', וכתוצאה מהגילויים הנ"ל רבים הרהרו בתשובה]. ועוד הוסיפו הצדיקים הנ"ל שכמו שאין השגות גדולות ברוחניות כמו דורות הקודמים, כן זה לעומת זה נחלשו כוחות הטומאה ביתר שאת, (אבל בעניינים שונים שנאמרו בחז"ל שלא מסמנא מילתא להתחיל דברים בזמנים שונים שהקפידו על כך קדמונינו, אף אנו עדיין חוששים טובא לכל המובא בדבריהם בזה, וזאת משום שכיון שביאר הרשב"א (שו"ת ח"א סי' תיג, ובשו"ת המיוחסות להרמב"ן סי' רפג) שיש עניינים שהקב"ה הטביע בטבע העולם מיד בבריאתו שעל פי דרך העולם יש בהם אחוז סכנה, אע"פ שקיימא לן (שבת קנו.) אין מזל לישראל [ונכמו שהאריך הרמב"ן בפי' עה"ת בכמה דוכתי], אבל אין לסמוך על הנס, עכ"ד. א"כ מה שאנו חוששים אינו משום חשש כישוף וכוחות טומאה וכו', אלא על פי חז"ל רבותינו הראשונים שהראו לנו את הדרך להזהר במה שצריכים להזהר מפני טבעיות הבריאה, (וכן כל מה שהורה לנו בצוואתו רבינו יהודה החסיד זי"ע הוי נמי בתוך הכלל הנ"ל).

וכן מה ששלומי אמוני ישראל שבכל הדורות הודרכו בעבר ומונהגים גם כיום ע"י גדולי הדורות שלא לבלוט ולהבליט את

עצמינו בני משפחתנו ואת הצלחתם בעיני הבריות, כדי להמנע מאי מי להטיל בהם עין הרע, וכמו שאמרו בגמ' (ב"מ קז:) 'והסיר ה' ממך כל חולי' (דברים ז טו) אמר רב זו עין, רב לטעמיה וכו' אמר תשעים ותשעה (נפטרים) בעין רעה ואתה בדרך ארץ, אין זה רק משום חשש כוחות הטומאה של הסיטרא אחרא וכדומה, שהם נחלשו טובא עם ירידת הדורות, ואף יותר מירידת הדורות וכמשנ"ת, אלא גם מפני הציווי הפשוט והברור 'והצנע לכת עם אלוקיך', שהורה לנו הקב"ה בזה להתנהג בצניעות והכנעה, וכמו שכתוב (דברים י יב) 'והלכת בדרכיו', ועוד ציוויים בחומש דברים, וא"כ הנהוג בגסות והשתררות עובר על רצון הבורא ית"ש, וממילא עלול ח"ו ליענש על הנהגתו זו, וגילה הקב"ה שהעונש על הנהגה שלא בצניעות הוא מפני הצער הנגרם לבריות מהתרברבותו עליהם, שהקב"ה מקפיד על צער ועלבון בריותיו, ולכן הוא מעניש מי שמצערם, ולא משום כוחות זרים, קליפות, וכיוצא בהם וכו', לכן כפי המקובל מגדולי הדור האחרון זצ"ל, עיקר ההקפדה בעניינים אלו בזמנינו הוא שלא לעורר תשומת לב והבלטה בעניינים שלא צריכים לחיזוק הדת, ואחרי ההקפדה והזהירות להתנהג בהצנע אין לחשוש לעניינים ונזק של עין הרע, (ואעפ"כ נהגו צדיקים מהדורות הקודמים לעשות את ה"אופש"רעכ"ן הידוע, ואע"פ שלפי הטעם הפשוט שכתבנו בעניין היזק עין הרע אין תועלת בזה, מ"מ כדי לחזור בתשובה ולהתחרט על התנהגותו הנלוזה שהתרברב על הבריות ומשך את עין הבריות עליו, וכדי שיקבל על עצמו מכאן ולהבא להיטיב את דרכיו עם הבריות ע"י התנהגות צנועה ולהיות טוב לב עם הכל, וכנראה כוונתם שביחד עם החרטה וכו' מועיל בדרך סגולי הפעולות האחרות כיון שנתקבלו בישראל דור (דור). אך ראיתי בכמה סה"ק שהסבירו שהעין הרע יכול להזיק פשוטו כמשמעו שיש בו כח רוחני להזיק כמו זורק חץ, (ועי' באחרונים בתחילת מס' ב"ב שהסבירו בכך גדרי היזק ראייה) אבל גם לדבריהם אין זה מכוחות הטומאה, וגם לדבריהם ע"י תשובה ומעשים טובים והתנהגות בענוה, מכלה את הנזק של